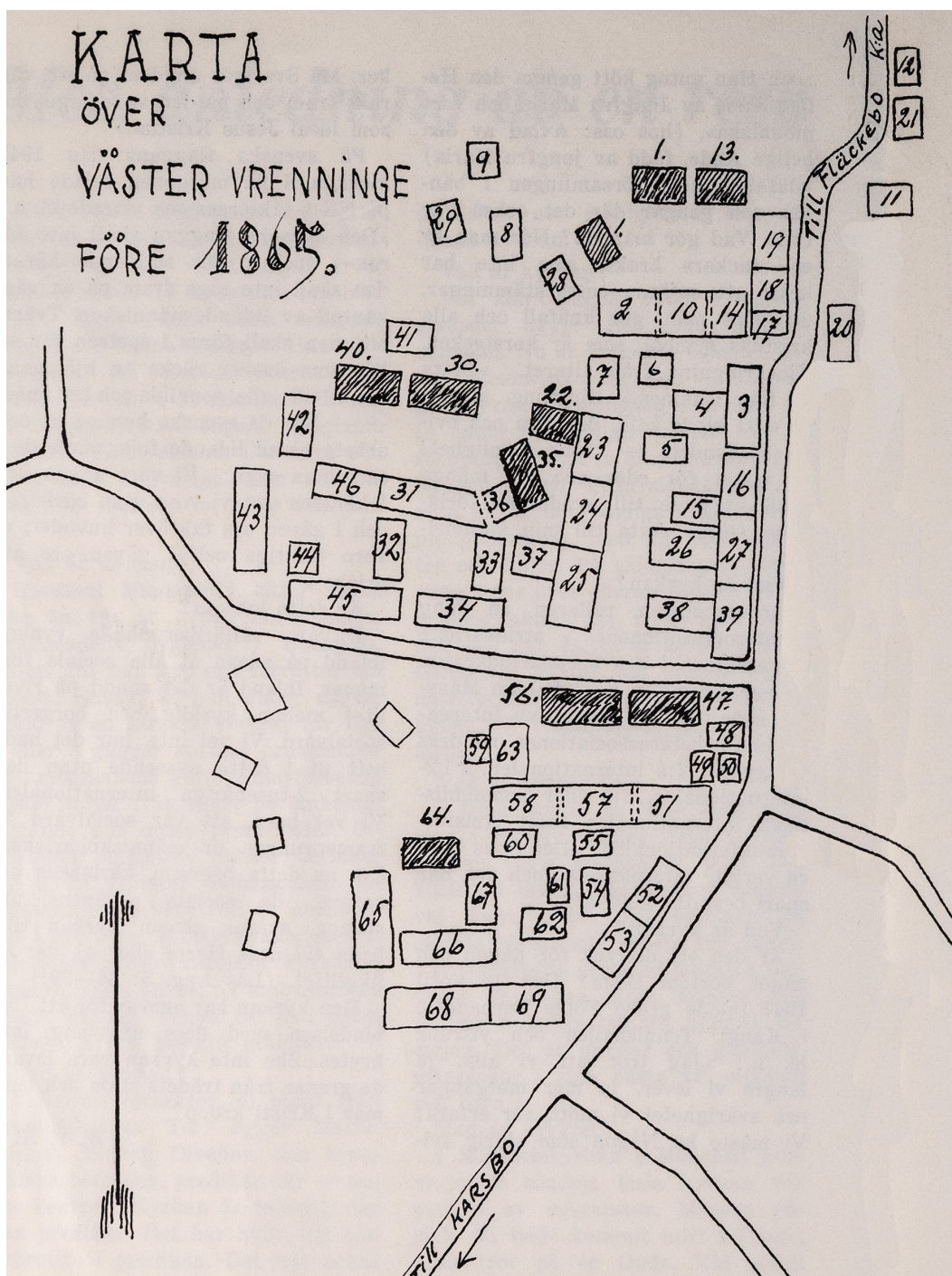

Väster Vrenninge bys gårdar före och efter laga skiftet 1865.

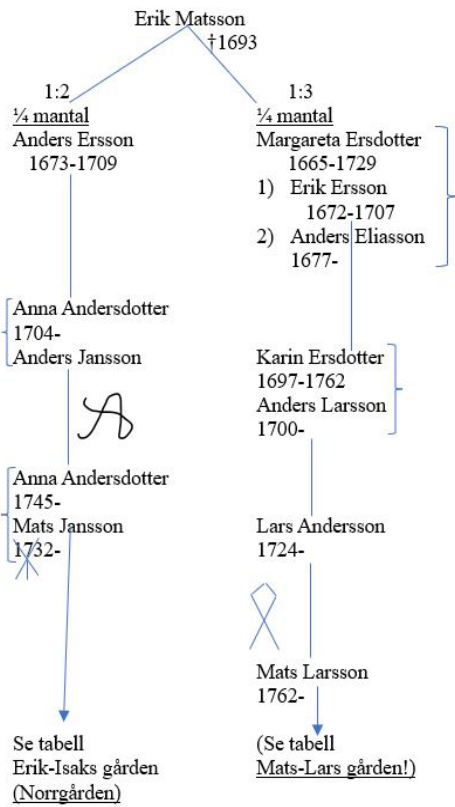
Stort tack till Ingvar Vestlund i V. Vrenninge för all värdefull information!

Nedanstående kartskiss över VästerVrenninge by är sammanställd av VästerVrenninge-sonen Nils Johansson med hjälp av dennes farfar Jan Erik Johansson från Norrgården/Erik Isaks:

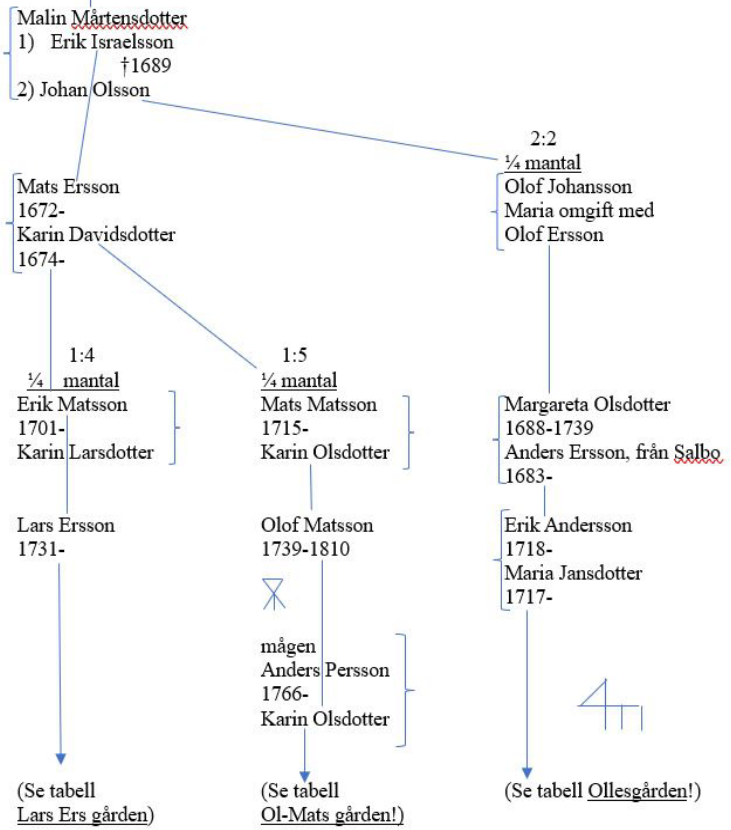

1 Norrgården	1	Erik-Isaks gården
13 Mats-Lars gården	2	
22 Jönses gården	8	
30 Ol-Mats gården	4	
35 Farbrors gården	9	Kolningsbacken
40 Lars-Ers gården	3	
47 Nämnskars gården	6	Nämnskars gården
56 Sörgården	7	
64 Olles gården	5	

Norrgårdshemmanet (Nr.1)

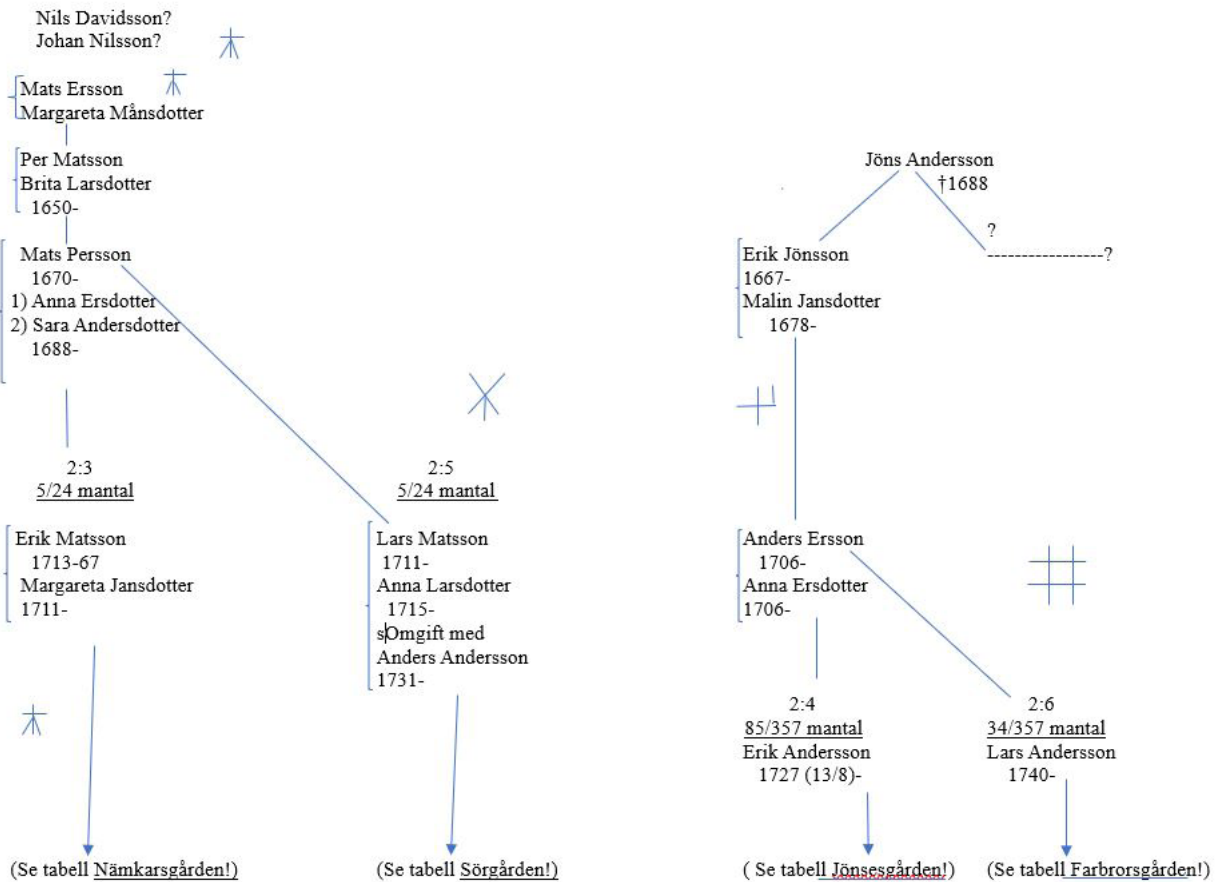

Mårten Persson

Sörgårdshemmanet (Nr.2)

Sörgårdshemmanet (Nr. 2)

Ägarlängdstabeller - fortsättning på gårdsutvecklingsschemat:

1) Erik-Isaks gården (Norrgården), Väster Vrenninge 1:2

Mats Jansson 1732 -
Jan Matsson 1766 -
mågen Erik Isaksson 1786 -
mågen Jan Ersson
fjärdingsman Jan Erik Johansson
nämndeman Carl Vilhelm Johansson ("CV")

Elion Eriksson
Sivert Eriksson
Tommie Widegren

2) Mats-Lars gården, Väster Vrenninge 1:3

Lars Andersson 1724 -
Mats Larsson 1762 -
mågen Erik Larsson 1782 -
Jan Ersson 1810 -
mågen August Larsson 1844 -
Lars Fredrik Larsson 1873 -

Einar Vestlund
Ingvar Vestlund

3) Lars-Ers gården, Väster Vrenninge 1:4

Lars Ersson 1731 -
Lars Larsson 1765 -
Lars Larsson 1791 -
Lars Larsson 1824 - 1868

Anders Matssons sterbhus i Smedsbo?
Lars Westholm + Jan Erik Johansson (1/8 mantal var)
Jan Erik Johansson (hela gården, 1/4 mantal))
Carl Vilhelm Johansson ("CV")
Elion Eriksson
Sivert Eriksson
Tommie Widegren

4) Ol-Mats gården, Väster Vrenninge 1:5

Olof Matsson 1739 - 1810
mågen Anders Persson 1766 -
mågen Jan Larsson 1797 -
Lars Jansson 1825 -
Jan Erik Larsson 1857 - 1926

sågverksägare A. Liljegren
Erik Andersson ("Böl-Erik")
Einar Vestlund
Ingvar Vestlund

5) Olles gården, Väster Vrenninge 2:2

Erik Andersson 1718 -
Anders Ersson 1738 -
mågen Erik Jansson 1764 -
mågen Mats Jansson 1780 -
Erik Matsson 1813 -
mågen Erik Johan Larsson 1848 - 1929
mågen Arvid Vestlund 1880 -
Valter Vestlund 1924 -

Mikael Bergquist
Nicklas Videgren

6) Nämvars gården, Väster Vrenninge 2:3

Erik Matsson 1713 - 1767
mågen Jan Larsson 1732 (änkling i Näs)
nämndeman Mats Jansson 1777 -
mågen Jan Olsson 1804 -
sonen Lars Jansson Westholm 1852 -. Flyttar 1896 till Grängesberg

Jan Erik Johansson
Carl Vilhelm Johansson ("CV")
Elion Eriksson
Sivert Eriksson
Tommie Widegren

7) Sörgården, Väster Vrenninge 2:5

Lars Matsson 1711 -
mågen Anders Jansson 1732 -
mågen Anders Ersson 1776 - 1810
Anders Andersson 1801 -
Lars Andersson 1838 -

Änkan Albertina Schärlund 1834 -
Frida Olivia Schärlund 1868 -
Olivia Charlotta g.m. Karl Andersson som omgift med Martina
Hans son med Martina: Arne Andersson
Tommie Widegren

8) Jönses gården, Väster Vrenninge 2:4

Erik Andersson 1727 (13/8) -
Erik Ersson 1765 -
Erik Ersson 1797 -
mågen Lars Ersson 1820 -

A.G. Andersson i Bergs socken. (Utarrenderas bl.a. till A.F. Lundberg från V. Våla)
Johan Ersson f. 1843 från Farbrorsgården köper Jönsesgården ca 1889
hans måg Arvid Larsson 1865 -
Gunnar Larsson
dottern Gundborg i Täkten

9) Farbrors gården, Väster Vrenninge 2:6

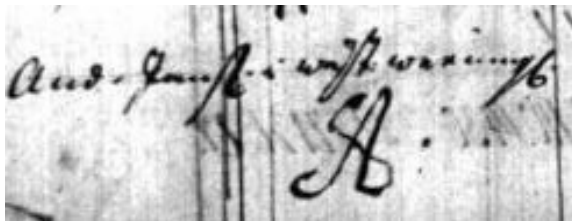
Lars Andersson 1740 - ("Farbror")
Lars Ersson 1769 - (från Jönses gården)
Erik Larsson 1811 -
Johan Ersson 1843 -

Carl August Pontusson köper av Johan Ersson ca 1889 men säljer ca 1907 Farbrors
och köper Pontesgården i Öster Vrenninge.
Lundqvist
Strömberg

Kort historik över Väster Vrenninge gårdarna och dess avstyckningar före och efter laga skiftet 1865.

1) Erik-Isaks gården (Norrgården), Väster Vrenninge 1:2, 1/4 mantal.

Gårdens namn härrör från fjärdingsman Jan Erik Johanssons morfar Erik Isaksson f. 1786. Dennes hustru Anna Jansdotter var barnbarnsbarn åt Anders Jansson vars bomärke (nedan) följde gården fram till laga skiftet.

Gårdens ägor dags dato fastighetsreglerade ihop med de ursprungliga Lars-Ers och Nämvars gårdarna till nuvarande lantmät.beteckning Väster Vrenninge 1:4. Gårdens ägor har innan dess (tillsammans med Lars-Ers och Nämvars) varit ihoplagda med grannfastigheterna Sörgården och Granns (i ÖsterVrenninge by) under Nämvars gårdens forna lantmäteribeteckning "Väster Vrenninge 2:3".

2) Mats-Lars gården, Väster Vrenninge 1:3, 1/4 mantal.

Gårdens namn härrör från Lars Fredrik Larssons morfars morfar Mats Larsson f. 1762.

Gårdens ägor har efter fastighetsreglering med Ol-Mats gården erhållit lantmäteribeteckningen Väster Vrenninge 1:9.

Väster Vrenninge 1:7 avstyckat till Lars Fredrik Larssons morbror Erik Johan Jansson som var sjuklig. Familjen Hallberg har i nutid varit innehavare av denna fastighet.

3) Lars-Ers gården, Väster Vrenninge 1:4, 1/4 mantal.

Gårdens namn härrör från Lars Ersson f. 1731. Dennes son, sonson och sonsonson hette alla Lars Larsson så bomärket ett "L" var nog ganska naturligt. Sonsonsonen Lars Larsson f. 1824 dog vid 44 års ålder. Änkan Brita Maria från Smedsbo (Jan Erssons dotter i Smedsbo) bodde sin sista tid på Lars-Ers gården tillsammans med sin moder "på fordel från Smedsbo" vilket kan antyda att Anders Matssons sterbhus i Smedsbo (som även inköpt änkan Brita Marias fädernegård i Smedsbo sedan Jan Ersson därstädes avlidit 1851) en kort period varit ägare även till Lars-Ers gården. Gården tycks snart därefter (någon gång i tidsintervallet 1868-74) ha delats mellan fjärdingsman Jan Erik Johansson (1/8 mantal) och fjärdingsman i Nämvars gård, Lars Westholm (1/8 mantal). Efter Lars Westholms avflytt till Grängesberg 1896 har hela Nämvars gården (alltså även 1/8 mantal i Lars-Ers) inköpts av fj.man Jan Erik Johansson i Norrgården.

Två år innan Lars Larssons död, dvs 1866, gjordes en avstyckning av "Styvmorsvreten" till Lars Larssons svåger, skräddaren Jan Erik (Jansson) Lindgren i Gussjö. Denne flyttade sitt hus från Gussjö till Styvmorsvreten som han hädanefter kallade "Lugnet". Skräddaren Lindgren med familj avflyttar emellertid redan 1881 till Amerika och Lugnet övertogs därefter av smeden och cykelreparatören Anders Gustaf Almqvist. Då dennes efterkommande söker lagfart på Lugnet visar det sig att man ej kunde nå arvingarna till skräddare Lindgren i Amerika med påföljd att det från denna fastighet (Väster Vrenninge 1:6) avstyckades en tomt Väster Vrenninge 1:13 för säkerhets skull och resten fick lantmät.nr 1:12.

Larsbo (Väster Vrenninge 1:10) avstyckades 1960 men byggnaden bör att döma av namnet ha anknytning redan till Lars Larssons tid?

4) Ol-Mats gården, Väster Vrenninge 1:5, 1/4 mantal.

Gårdens namn härrör från Olof Matsson 1739-1810 som var farmors morfar åt Jan Erik Larsson 1857-1926. Denne sålde hemmanet till sågverksägare A. Liljegren, som efter skogsavverkning sålde gården till Erik Andersson f. 1901 ("Böl-Erik"). Därefter fastighetsreglerades gårdens södra skogsskifte till granngården Mats-Lars varefter resterande del av Ol-Mats betecknades Väster Vrenninge 1:8. Härifrån har sedan det norra skogsskiftet avstyckats till Jan-Lars gården i ÖsterVrenninge (som därefter heter Öster Vrenninge 5:1). Och resterande del av VästerVrenninge 1:8 fastighetsreglerades sedan ihop med Mats-Lars samtidigt som Ol-Mats gårdstomten styckades av (Väster Vrenninge 1:11).

På det södra, till Mats-Lars fastighetsreglerade, skogsskiftet finns stenlämningar ca. 3x4 m. efter vad som i folkmun benämns "lövköjgrunder". Troligen har dessa tjänat som upplagsplats för lövtäkter. Enligt uppgift skall detta nu barrskogsbeväxta område tidigare ha varit beväxt med björkskog.

Gårdsbild från Ol-Mats (gården flyttades ut vid laga skiftet 1865).

Foto: Nils Nygren

5) Olles gården, Väster Vrenninge 2:2, 1/4 mantal.

Gårdsnamnet är gammalt och torde återgå på Olof Johansson i 1600-talets slut. Olofs änka gifte om sig med Olof Ersson, så bägge dessa är tänkbara som namngivare! Olof Johansson var antagligen son till Malin Mårtensdotter på Norra hemmanet i hennes 2:a gifte med Johan Olofsson. Hennes första gifte med Erik Israelsson (död 1689) gav upphov till Lars-Ers och Ol-Mats gårdarna. Så troligen har det här skett en hemmansklyvning. Även bomärkena kan tyda på detta:

Gårdens lantmäteribeteckning Väster Vrenninge 2:2 ändrades till Väster Vrenninge 2:8 i samband med fastighetsreglering 1929, då den gamla Nämkers gårdstomten blev sammanförd med Olles gårdstomt.

Därefter har i senare tid ett skogsskifte i Skillbergsskogen inköpts av dess ägare som fastighetsreglerat detta ihop med Väster Vrenninge 2:8. Ollesgårdens skogsskifte har sedan avstyckats med beteckningen Väster Vrenninge 2:13. Och till kvarvarande Olles gårdstomt har en mindre åkerbit avstyckats från Väster Vrenninge 2:3 till bildandet av fastigheten Väster Vrenninge 2:10.

Liksom på Ol-Mats finns även på Ollesskogen "lövköjgrunder" (1 st., se anteckning ovan betr. Ol-Mats!).

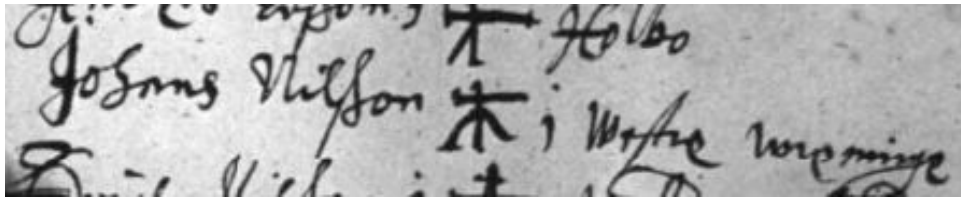

Loftbodlänga Olles gård, 1927, (på ursprunglig grund).

Foto: Nils Nygren

6) Nämvars gården, Väster Vrenninge 2:3, 5/24 mantal.

Namnet torde med all sannolikhet härröra från nämndeman Mats Jansson f. 1777. Han var morfar åt fjärdingsman Lars Westholm som 1896 avflyttade till Grängesberg. Mats Janssons morfars farfars far Mats Eriksson i 1600-talets första hälft förde samma bomärke som gården haft ända in till laga skiftets tid. Rimligen fanns det ändå tidigare att döma av nedanstående utsnitt ur tiondelängden 1627:

Gården inköptes efter Lars Westholms avflytt till Grängesberg av fj.man Jan Erik Johansson. Den var redan då ihopkopplad med Lars-Ers. Lantmäterimässigt blev dessa två fastigheter dock sammanförda som Väster Vrenninge 2:3 först i sen tid.

Hemmanet har sedan blivit fastighetsreglerat ihop med Sörgården och med Granns gården i Öster Vrenninge under fortsatt beteckning Väster Vrenninge 2:3. Och ur detta komplex Väster Vrenninge 2:3 har sedan utbrutits de forna Nämvars- och Lars-Ers gårdarna och fastighetsreglerats ihop med Norrgården (1:2) till beteckningen Väster Vrenninge 1:4 (dvs den ursprungliga beteckningen för enbart Lars-Ers!!).

7) Sörgården, Väster Vrenninge 2:5, 5/24 mantal.

Benämningen Sörgården bör på samma vis som Norrgården ha tillkommit vid solskiftet i 1700-talets ingång/1690-talet. Gemensam ägare för Nämvars och Sörgården var vid denna tidpunkt Mats Persson f. 1670. Hans två söner Erik Matsson och Lars Matsson. bildade dessa två gårdar. Den senare finns på Sörgården och den förra på Nämvars. Lars Matssons barnbarns barnbarn, Lars Andersson f. 1838 (måg i Granns i Öster Vrenninge) säljer fastigheten till Albertina Schärlund från Haraker. Hennes barnbarn, Charlotta, blev gift med Karl Andersson, som i sitt 2:a gifte med Martina fick sonen Arne ("Sörgårds-Arne"). Denne säljer gården som därvid fastighetsregleras ihop med köparens hemman Väster Vrenninge 2:3.

Albertina Schärlund hade även en son, Oskar Schärlund, vilken då han sålde gården till sin syster (Charlottas mor) även styckade av fastigheten Oskarsberg (dags dato Väster Vrenninge 2:7, 2:9).

Bodlänga Sörgården (gården flyttades ut vid laga skiftet 1865).

Sörgårds-Arne i förgrunden

Foto: Jan Carlsäter

8) Jönses gården, Väster Vrenninge 2:4, 85/357 mantal.

Gårdsnamnet troligen samtida med Ollesgården. Namngivare med all sannolikhet Jöns Andersson död 1688. Dennes sonson Anders Ersson f. 1706 hade två söner, Erik Andersson f. 1727 (13/8) och Lars Andersson f. 1740. Därför delades hemmanet varvid en son till ovannämnde Erik Andersson, Lars Ersson f. 1769 övertog farbrodern Lars Anderssons del eftersom dennes äktenskap barnlöst (se "Farbrors gården"!). Och Erik Anderssons andra son Erik Ersson f. 1765 övertog Jönses gården. Dennes son Erik Ersson f. 1797 hade en dotter Stina Ersdotter vars äktenskap med Lars Ersson f. 1820 blev barnlöst. Gården såldes därför till A.G. Andersson i Bergs socken och utarrenderades bl.a. till A.F. Lundberg från Folkhyttan i Väster Våla socken en kortare tid. Johan Ersson f. 1843 säljer år 1889 sin fastighet Farbrorsgården (Kolningsbacken) och köper den större Jönses gården. Johan Erssons barnbarn Gunnar Larsson (fader till Gundborg i Täkten) övertar sedan gården.

Mantalet 85/357 (och 34/357 för Farbrorsgården) kan också översättas till $5/3 \times 7$ (och $2/3 \times 7$), vilket kan avspegla en tvist efter Erik Erssons f. 1765 arvingar där det handlade om just 7 st systerlotter. Tillsammans bildar dessa bägge mantal $1/3$ mantal, vilket är det mantal som Anders Ersson f. 1706 är antecknad för i mantalslängderna. Uppdelningen i de två delarna (Erik Anderssons och Lars Anderssons del) kan möjligen återgå på äldre omständigheter som av Anders Ersson blivit sammanförda till $1/3$.

9) Farbrors gården (Kolningsbacken), Väster Vrenninge 2:6, 34/357 mtl.

Som framgått ovan betr. Jönses gården hade denna fastighet tillfallit Lars Andersson som gift i Romfartuna, men vars äktenskap barnlöst. Det blev istället hans brorson Lars Ersson som övertog sin farbroders fastighetslott i Väster Vrenninge. Men Lars Ersson var enligt husförhörslängden "ofärdig vänster hand" och man kan förmoda att farbrodern återkom till Vrenninge för att hjälpa till på gården av dessa skäl. Och säkert har av denna anledning "Farbrors" varit den i orten gängse benämningen på denna gård, som vid laga skiftet utflyttats till en pats där man sysslat med kolning.

Lars Erssons sonson Johan Ersson f. 1843 säljer 1889 Farbrorsgården då han istället köper den större Jönses gården. Köpare är Carl August Pontusson, vilken 1907 efter att efter några år innehaft Larsbo (VästerVrenninge 1:10) köper Pontes-gården i Öster Vrenninge.

Betr. mantalet - se Jönses gården!

10) Soldattorpet (Granhult) Rote nr. 119 av Livkompaniet.

V. Vrenninge soldattorp avstyckades som egen fastighet 1931 då det inköptes av f.d. soldaten i V. Vrenninge Konrad Vester.

Konrad Vester anställdes som soldat för rotenummer 119 i V. Vrenninge år 1902 då han efterträdde gamla soldaten Erik Gottfrid Wretling, som då istället inhystes i "avskedstorpet" strax intill soldattorpet.

Vid Indelningsverket införande i slutet 1600-talet fick denna rote soldatnamnet Stare.

Soldattorpet. Bilden hämtad från sockenfilmen 1948.

Några anteckningar om Vrenningebyarna innan 1600-talet.

I medeltida arkivkällor görs ingen skillnad mellan Öster- och Väster Vrenninge.

Men i Gustaf Vasas första skattelängd 1539 ses för första gången en uppdelning där Öster Vrenninge särskiljes från enbart Vrenninge. Denna längd inleds nämligen med Lars och Nils Olsson ”i Wreninge” och därefter Lasse Jönsson m.fl. ”i Öster Wreninge”.

Om detta skall associeras till den gruvverksamhet som denna tid förekom på den intelligande Vrenningeskogen går givetvis inte att veta. Men ännu i våra dagar finns i Vrenningeskogarnas morän synliga gropar av varierande storlek efter de ”jordstenar” (moränblock innehållande silverhaltig blyglans) som man i forna dagar tillvaratagit och att döma av analyserade slaggrester bevisligen smält inom byn. Till Gustaf Vasas stora förtret innan han lyckades förstatliga detta till Kronans smältverk i Sala! En tidsmässig anknytning till detta skede ger den i slutet 1500-talet förekommande benämningen ”Wrelinge” för Vrenninge eftersom en mutsedel år 1801 (då benämningen ”Wrelinge” upphört sedan 200 år) omtalar ”en gammal ödelagd silfvermalms grufwa, Wrelings Grufwan kallad” vilken anges belägen på Vrenninge bys ägor (Landsarkivet Uppsala, mutsedelsdiarium vol. C II:1 s. 554). Möjligen var det, att döma av övriga slaggyfynd i socknen, just under 1500-talet som denna hantering av blyglanshaltiga ”jordstenar” florerade? Dvs samtida med Sala gruvas storhetstid, särskilt under nämnda sekels första hälft.

Typiskt utseende på blyglansslagg. Slaggbitens ovansida på fotot är i verkligheten vänd nedåt, den litet välvda ytan mot den rundade ytterkanten har formats av ugnsgaser som ej genomträngt den snabbt stelnde slaggen ovanpå blysmältan!

Smältarens uppgift var att med en järnhake snabbt avlägsna denna slagg (samt järnföreningar, s.k. skärsten) och sticka ut blysmältan från slaggsumpen (utslagsgropen) till en invidliggande lägre belägen ”sticksump”. Se illustration (Harmens 1723) nedan där D betecknar slaggsumpen och F sticksumpen. Genom utslagshålet E rinner det flytande ugnsinnehållet av slagg, bly och järnföreningar.

Vrenningeskogens silver (och den antagligen parallellt därmed försiggående brytningen i Salberget) borde ha varit av ekonomisk betydelse för människorna i Vrenninge. Men om dessa omständigheter även har bäring in i medeltiden kan väl bara fantasin finna svar på. Det förhåller sig nämligen så att det den 4 april år 1390 omtalas en "Nils I Vrenninge" som varande borgmästare i Västerås (Riksarkivet, SDHK 42527)!

I slutet av samma månad, den 28 april 1390, är denne "Nils af Wreninge" tillkallad att med sitt sigill tillsammans med två andra trovärdiga män bekräfta en köpetransaktion i Västerås (SDHK 13708). Och det intressanta i detta sammanhang är att man i hans på pergamentsbrevet vidhängda sigill med litet god vilja kan tycka sig ana samma bomärke som drygt 200 år senare återfinns i Nämkersgården! I så fall kan man också frestas att se Nils som släktnamn i denna gård eftersom man i skattelängder 1539 - 1627 kan se namnväxlingen Nils Olsson ---> David Nilsson ---> Nils Davidsson ---> Johan Nilsson.

Ovannämnda pergamentsbrev, Riksarkivet SDHK 13708.